

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПОТОЧНИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ПІДПРИЄМСТВ

Л. В. Гуцаленко, доктор економічних наук, професор

У. О. Марчук, кандидат економічних наук

Вінницький національний аграрний університет

Визначено основні складові організації процесу внутрішньогосподарського контролю поточних зобов'язань (джерела інформації, об'єкти та методика), що сприятимуть забезпеченню дієвості контрольної функції обліку в управлінні господарюючим суб'єктом. Відзначено, що бухгалтерський облік, функція управління та контрольна функція обліку зумовлюють одна одну і методично та методологічно пов'язані між собою. Окреслено, що в умовах формування ринкових відносин та впливу кризових явищ контрольна функція обліку, яка забезпечує управління поточними зобов'язаннями, має безпосередній вплив на результати діяльності суб'єктів господарювання та розвиток суспільства в цілому.

Ключові слова: облік, контроль, функції, управління, поточні зобов'язання, внутрішньогосподарський контроль, методика.

Постановка проблеми. У сучасній економіці стратегія розвитку суб'єкта господарювання може бути спрямована на результат поточної рентабельності або забезпечення випереджаючої капіталізації порівняно з прибутком, прагнення до збільшення ринкової вартості економічної одиниці (сьогодні у деяких країнах із розвиненим рівнем економіки, насамперед у США, концепція управління підприємством на основі його вартості вважається одним із найефективніших функціональних спрямувань у менеджменті). Облікова система через «облікову політику» інтерпретує всю базу інформаційного потоку в напрямі економічної політики, окресленої менеджментом. При оцінюванні якісної характеристики системи бухгалтерського обліку виходять від відособленого аналізу окремих елементів (стандартів) до системи загалом, а не навпаки [1, с.241]. Необхідність надання користувачам правдивої та повної картини про підприємство потребує висвітлення інформації про всі елементи, що впливають на його вартість. Важливість виміру, крім цього, має ще й макроекономічний характер, ураховуючи використання показників бухгалтерської системи обліково-

статистичним стандартом-системою національних рахунків, яка дає змогу здійснювати розрахунок макроекономічних показників та їхній аналіз [6, с.150-151].

Саме перехід економіки України до ринкових умов господарювання спонукає вітчизняні підприємства до об'єктивної оцінки фінансового стану, платоспроможності й надійності своїх партнерів, що можливо здійснити завдяки контрольній функції обліку, що виконується, як з боку зовнішніх контролюючих органів, так і підприємством самостійно.

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями внутрішньогосподарського контролю як однієї з функцій обліку займалися такі вчені-економісти: Бутинець Ф. Ф., Білуха М. Т., Гуцаленко Л. В., Зелінська Х., Ільющенко О. В., Кірейцев Г. Г., Кожарський В. В., Марчук У. О., Міхерда Б., Мушинський В. В. Нападівська Л. В., Петренко С., Сопко В. В., Фадєєва Г. М. Дослідженню проблемних питань з контролю та обліку поточних зобов'язань у своїх працях досліджували такі науковці та практики, як Зінченко О. В., Кобилянська О. І., Лозовик Д. Б., Подолянчук О. А., Пушкар М. С., Сопко В. В., Травінська С. І., Чабанова Н. В.

Попри існуючий науковий вклад у розробку досліджуваної проблематики, все ж таки потребують тлумачення та розширення окремі аспекти внутрішньогосподарського контролю поточних зобов'язань.

Метою статті є дослідження особливостей реалізації контрольної функції обліку через систему внутрішньогосподарського контролю, що забезпечує управління поточними зобов'язаннями, які впливають на ефективність господарської діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сучасний бухгалтерський облік є інформаційною базою, на основі якої можлива підготовка різних видів бухгалтерської та іншої звітності, зокрема фінансової, управлінської, податкової, статистичної, звітності перед державними органами контролю тощо. При цьому слід урахувати, що підсумкова інформація тісно пов'язана з нормуванням, плануванням, контролем та аналізом. Виходячи з цього, до складу звітної інформації мають входити, крім фак-

тичних даних, планові, нормативні, кошторисні показники, а також показники відхилення від них як в абсолютних, так і у відносних величинах [5, с.29].

На думку Г. Г. Кірейцева та В. А. Нехай, більшість проблем, що виникають у процесі управління господарською і фінансовою діяльністю підприємства, обумовлені недостатнім використанням інформаційної, контрольної та прогностичної функцій обліку.

Завдання внутрішньогосподарського контролю та бухгалтерського обліку розглядають як функцію управління та прирівнюють до завдань іншої їхньої функції – контрольної, хоча ці функції в обліковому та контрольному аспектах зумовлюють одна одну і методично та методологічно пов'язані між собою. Тому реалізація контрольних функцій в системі бухгалтерського обліку актуалізує дослідження відповідності системи контролю сучасним вимогам управління підприємницької діяльності [2, с. 171].

Ефективність контролю господарської діяльності, як однієї з функцій обліку, зокрема операцій щодо виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни, залежить від раціональної його організації та чітко сформованої методики, яка передбачає наявність послідовного переліку етапів, методів та прийомів контролю та відповідного їх пакету розроблених робочих документів контролера для проведення внутрішньогосподарського контролю обраного об'єкта і базується на визначеному переліку систематизованих джерел інформації [4].

Одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки України є підвищення ефективності функціонування молокопереробних підприємств в ринкових умовах господарювання. Економічне зростання молокопереробних підприємств передбачає перебудову процесу господарювання, його зміни відповідно до вимог ринку та вдосконалення таких важливих функцій управління, як облік і контроль поточних зобов'язань. Найбільш складним та суперечливим питанням, яке зумовлено проблемою неплатежів, є постановка правильно організованого внутрішньогосподарського контролю поточної заборгова-

ності, який забезпечує недопущення прострочення термінів платежу і доведення заборгованості до стану безнадійної.

Характерною особливістю внутрішньогосподарського контролю є те, що він проводиться в процесі господарської діяльності (у момент здійснення та оформлення господарських операцій) і дає можливість вчасно виявляти недоліки, вивчати причини їх виникнення та вживати заходів щодо їх усунення [7].

Для забезпечення дієвості контрольної функції обліку в управлінні господарюючим суб'єктом необхідно виокремити основні складові організації процесу внутрішньогосподарського контролю поточних зобов'язань (рис.).

Рис. Складові організаційного процесу внутрішньогосподарського контролю поточних зобов'язань, що забезпечують дієвість контрольної функції обліку

Зміст методики внутрішньогосподарського контролю операцій із забезпечення виконання зобов'язань та фактів їх зміни полягає у перевірці правильності оформлення та легітимності первинних документів з обліку даного об'єкта та відображення цих господарських операцій в системі облікових рахунків. Однак, методика внутрішньогосподарського контролю передбачає лише перевірку факту виконання зобов'язань суб'єктом господарювання, але не враховує можливості їх зміни за різних умов, зокрема внаслідок надання та отримання знижок; укладання договору з валютним застереженням та укладання договору; зміни осіб в зобов'язаннях; зміни зобов'язань засновників у засновницькому договорі, що й зумовлює необхідність її розробки в частині відображення та перевірки фактів зміни зобов'язань підприємства [3].

При перевірці операцій із зобов'язаннями контролер насамперед повинен ознайомитися з переліком суб'єктів господарювання, а також фізичних осіб, з якими підприємство здійснює розрахунки, вивчити динаміку кредиторської заборгованості та встановити відповідність даних, отриманих за розрахунками, обліковій інформації. Крім того, дуже важливим є встановлення реальності кредиторської заборгованості постачальникам, підрядникам, кредитним установам, працівникам, податковим та соціальним органам, її відповідності даним фінансової звітності. Це дасть змогу контролеру з'ясувати якість внутрішнього контролю за розрахунками з боку бухгалтерії, виявити випадки викривлень звітних даних за цим об'єктом обліку [4].

Висновки. Розвиток суспільства та вплив на діяльність підприємств зовнішніх та внутрішніх факторів спонукають суттєві зміни в обліку та розвиток всіх функцій управління. Особливої актуальності набуває контрольна функція обліку, яка забезпечує управління поточними зобов'язаннями, що в умовах формування ринкових відносин та впливу кризових явищ має безпосередній вплив на результати діяльності суб'єктів господарювання та розвиток суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Гуцаленко Л. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія / Гуцаленко Л. В. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 372 с.

2. Марчук У. О. Роль функцій обліку та контролю в управлінні діяльністю підприємств [Електронний ресурс]. / У.О. Марчук – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/298.pdf
3. Мушинський В. В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід. / В. В. Мушинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3217/1/28.pdf>
4. Мушинський В. В. Завдання внутрішньогосподарського контролю за виконанням зобов'язань: часовий простір [Електронний ресурс] / В. В. Мушинський. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3377/1/66.pdf>
5. Петренко С. Якість бухгалтерського обліку як об'єкт оцінки інформаційного забезпечення внутрішнього контролю / С. Петренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 2. – С. 26-30.
6. Яремко І. Й. Адаптація облікової системи до умов сучасної економіки / І. Й. Яремко // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 146-152.
7. Хомин П. М. Внутрішній контроль на автотранспортних підприємствах [Електронний ресурс] / П. М. Хомин – режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzhdtu_econ_2013_2_20.pdf

Л. В. Гуцаленко, У. А. Марчук. Реализация контрольной функции учета в управлении текущими обязательствами предприятий

Определены основные составляющие организации процесса внутрихозяйственного контроля текущих обязательств (источники информации, объекты и методика), способствующие обеспечению действенности контрольной функции учета в управлении хозяйствующим субъектом. Отмечено, что бухгалтерский учет, функция управления и контрольная функция учета обуславливают друг друга и методично и методологически связаны между собой. Определено, что в условиях формирования рыночных отношений и влияния кризисных явлений контрольная функция учета обеспечивает управление текущими обязательствами, имеет непосредственное влияние на результаты деятельности субъектов хозяйствования и развитие общества в целом.

Ключевые слова: *учет, контроль, функции, управление, текущие обязательства, внутрихозяйственный контроль, методика.*

L. Gutsalenko, U. Marchuk. Implementation of accounting control function as management of the current liabilities of enterprises

The main components of the internal control processing organization of current liabilities (sources, objects and methods) that contribute to the effectiveness of the control function of accounting in managing the economic entity are determined. It was noted that the management accounting function and accounting control function determine one another and are methodically related. Outlined that under the conditions of market relations and the impact of the crisis control function of accounting that provides management of current liabilities has a direct impact on the performance of businesses and the development of society.

Keywords: *accounting, control functions, management, current liabilities, internal control, methodology.*